

Bölüm 24

CİNSİYETİNDEN HOŞNUTSUZLUĞU OLAN ERGENE YAKLAŞIM

Doç. Dr. Zeynep Tüzün
*Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları ABD,
Ergen Sağlığı Bilim Dalı*

GİRİŞ

Aşağıdaki terim ve tanımların İngilizce orijinaleri alanyazında kullanıldığı şekliyle Amerikan Psikologlar Derneği (APA) tarafından hazırlanmış olan Transgender ve Toplumsal Cinsiyete Uymayan Kişilerle Psikolojik Uygulamalar Kılavuzunda bulunmaktadır. Bu yazıda da sıkça kullanılan terimlerin Türkçeleri için aynı kılavuzun Türkçe çevirisinden yararlanılmıştır (1).

Cinsiyet kimliği (gender identity) bir kişinin kendini hangi cinsiyete ait hissettiğine dair öznel duygusudur. Cinsiyetinden hoşnutsuzluk (gender dysphoria) kişinin doğumda tayin edilen cinsiyeti ve cinsiyet kimliği arasındaki belirgin uyumsuzluktan dolayı yaşanan rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır. Cinsiyet ifadesi (gender expression) ise bedensel görünüm, giyim ve davranışlarla cinsiyet kimliğinin nasıl dışa vurulduğunu belirten bir kavramdır. Toplumsal cinsiyete uymama (gender nonconforming) cinsiyet ifadesi veya cinsiyet kimliğinin doğumda tayin edilen cinsiyet ile ilişkilendirilen toplumsal cinsiyet normlarıyla örtüşmeme durumu için kullanılan bir kavramdır. Transgender (transgender) son zamanlarda kapsayıcı bir terim olarak karşımıza çıkmakta ve cinsiyet kimliği ve/ya cinsiyet ifadeleri doğumda tayin edilen cinsiyetle uyum olmayan kişilerin tamamını kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

ERGENDE CİNSİYETİNDEN HOŞNUTSUZLUK

Cinsiyet kimliği erken çocukluk döneminde gelişmeye başlar. Doğumda tayin edilen cinsiyeti ile kendini ait hissettiği cinsiyetin örtüşmediğini ifade etme çocukluk döneminde görülebilmektedir. Bununla birlikte cinsiyet kimliği ve/ya cinsiyet ifadesi doğumda tayin edilen cinsiyete dayalı olarak

izlem süreci aşamalarında konuşulması gereken konulardır. APA (11) ve AACAP (10) kılavuzlarında da belirtildiği üzere cinsiyet kimliği ifadesinde karşılaşılabileceği psikososyal ve/ya ruhsal zorluklar açısından izlenmesi, güvenli yolu bulma stratejilerinin ele alınması ve destek olunması öncelikli olmalıdır. Görüşmeleri yapan uzmanların varsayımda bulunmayan, cinsiyet kimliği ve ifadesi keşfine zaman, önem ve izin veren, geçiş aciliyeti ve riskleri değerlendiren, ergenin izni ölçüsünde aile üyeleri ile temasa geçen yapıda olması oldukça önemlidir.

İzlemde, yazıda bahsedilen kılavuzlarda yer alan ve son yıllarda ve ABD ve Avrupa'daki birçok merkezde yaygınlaşan, bu kitabın da diğer bölümlerinde ayrıntılı olarak aktarılmış olan ergenlerde cinsiyetinden hoşnutsuzluğu olanlara yönelik hormon yoluyla ergenliği baskılama uygulaması bir seçenek olarak ortaya konulmakta ve olumlu etkileri sunulmaktadır. Bu uygulamanın amacı puberte ile ortaya çıkan ikincil cinsiyet özellikleri ile yoğunlaşan hoşnutsuzluk duyguları ve eşlik eden depresyon, kaygı ve kendine zarar verme düşüncelerinin önüne geçilmesi olarak belirtilmektedir (6, 9, 12).

SONUÇ

Cinsiyetinden hoşnutsuzluğu olan ergenlere verilen hizmetler hızlı ilerleyen multidisipliner bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda çalışan uzmanların araştırmaları ve güncellenen kılavuzları takip etmelerinin izledikleri ergen ve ailesinin ihtiyaçlarına göre en uygun bakımı özenli ve dikkatli vermelerini sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Transgender ve Toplumsal Cinsiyete Uymayan Kişilere Psikolojik Uygulamalar Kılavuzu (2017). Amerikan Psikologlar Derneği Yayını (2015). Çeviri ve Editörler: Başar, K, Karakuş V ve Bayındır T. Ayrıntı Basımevi, Ankara.
2. Steensem TD et al. Desisting and persisting gender dysphoria after childhood: A qualitative follow-up study. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 2011; 16: 449-516.
3. Spack NP et al. Children and adolescents with gender identity disorder referred to a pediatric medical center. *Pediatrics*, 2012; 129: 418-425.
4. de Vries AL et al. Poor peer relations predict parent and self reported behavioral and emotional problems of adolescents with gender dysphoria: a cross national, cross-clinic comparative analysis. *European Child and Adolescent Psychiatry*; 2016; 25 (6): 579-588.
5. Olson J et al. Baseline physiologic and psychosocial characteristics of transgender youth seeking care for gender dysphoria. *The Journal for Adolescent Health: Official Publication of the Society for Adolescent Medicine*, 2015; 57: 374-380.
6. Leibowitz S, de Vries AL. Gender dysphoria in adolescence. *International Review of Psychiatry*, 2016; 28(1): 21-35.

7. Hidalgo et al. The gender affirmative model: What we know and what we aim to learn. *Human development*, 2013; 56, 285-290.
8. Edwards-Leeper L, Leibowitz S, Sangganjanavanich VF. Affirmative practice with transgender and gender nonconforming youth: expanding the model. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 2016; 3(2): 165-172.
9. Coleman E et al. Standards of care for the health of transsexual, transgender and gender non-conforming people, version 7. *International Journal of Homosexuality*, 2011; 59: 165-232.
10. Adelson SL. Practice parameters on gay, lesbian, or bisexual sexual orientation, gender nonconformity, and gender discordance in children and adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 2012; 51: 957-974.
11. American Psychological Association. Guidelines for Psychological Practice with Transgender and Gender Nonconforming People. 2015. <http://www.apa.org/practice/guidelines/transgender.pdf>
12. Hembree WC et al. Endocrine treatment of transsexual persons: An Endocrine Society clinical practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 2009; 94: 3132-3154.
13. Russell ST et al. Chosen name use is linked to reduce depressive symptoms, suicidal ideation and suicidal behavior among transgender youth. *Journal of Adolescent Health*, 2018; 63 (4), 503-505.